

Retorn al passat



L'ORIGEN DE LES ESPÈCIES Charles Darwin

Adaptació: Juli Peretó i Andrés Moya
Editorial: Bromera / Publicacions de la Universitat de València
Pàgines: 254
Preu: 14,95 euros



DES-EXTINCIONES Carles Lalueza-Fox

Editorial: Tibidabo Ediciones Barcelona, 2017
Pàgines: 150
Preu: 12,95 euros

Charles Darwin, autor de 'L'origen de les espècies' ARXIU

Totes les espècies actuals, com també les ja extingides, procedim d'un avantpassat comú que va viure fa uns 3.500 milions d'anys. L'evolució és un procés de canvi i diversificació que va del passat cap al present i ens menarà cap al futur. Tanmateix, hi ha qui ha proposat revertir algun dels seus efectes de manera experimental, concretament l'extinció. Aquest mes us proposo dos llibres que aborden el tema de l'evolució: un clàssic universal i una mirada oberta al futur.

Evolució

Es diu que és un dels llibres amb més vigència i influència intel·lectual de la història. Estigmatitzat per uns i elevat a la categoria gairebé de llibre sagrat per altres, *L'origen de les espècies*, de Charles Darwin, no deixa ningú indiferent. Darwin el va publicar el 1859 per explicar i justificar, amb un recull inèdit fins aleshores de dades i d'observacions científiques, el procés de selecció natural com a un dels motors de l'evolució de les espècies. És un llibre revolucionari que va capgirar el pensament científic i filosòfic i la concepció de la vida i el món. La teoria de l'evolució actual l'incorpora plenament i hi ha afegit altres processos que, per la seva natura, eren desconeguts a l'època de Darwin, com les mutacions.

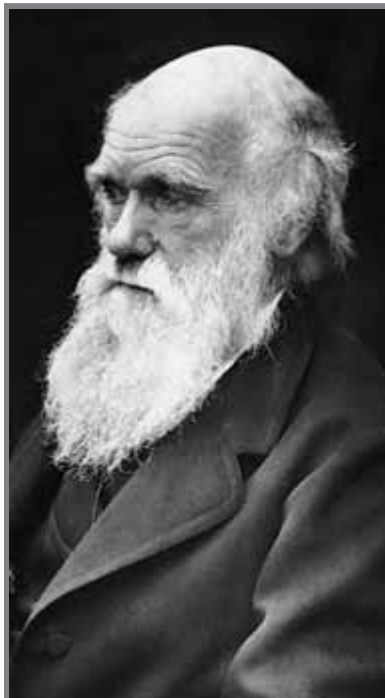
Tanmateix, malgrat la seva immensa importància intel·lectual, és un d'aquells llibres més citats que no llegits, la qual cosa inclou la majoria dels biòlegs i filòsofs. Un dels motius és que a Darwin, malgrat el va concebre com un resum, li va quedar un llibre de quasi sis-cents pàgines. A més, també malgrat el va escriure amb un estil directe i entenedor, ho va fer seguint els canons de l'època. I la prosa victoriana és recarregada.

Per això, malgrat ja hi hagi al mercat diverses edicions de *L'origen de les espècies* en català, és molt d'agrair aquesta nova versió, en la qual els biòlegs i escriptors Juli Peretó i Andrés Moya han

fet un gran esforç de simplificació. Han construït una adaptació absolutament fidel a l'original però abreujada i escrita amb llenguatge actual. Ara ja no hi ha cap excusa per no llegir aquest clàssic fonamental de la cultura universal. Notareu com el pensament se us eixampla.

'Desevolució'

L'evolució de les espècies també comporta processos d'extinció. Animals mítics com el mamut, el dodo o el llop marsupial, entre molts altres que han conviscut amb els humans, han deixat de córrer pels seus hàbitats ancestrals. Poques coses ens semblen tan irreversibles com la mort. Seria possible, però, revertir aquest aspecte de l'evolució i reviuir espècies extingides? Aquest és el punt de partida de *Des-extinciones*, del biòleg evolutiu i investigador Carles Lalueza-Fox.



El desenvolupament recent de tècniques de biologia molecular i cel·lular com la clonació, la seqüenciació d'ADN fòssil, la síntesi de genomes artificials i l'edició gènica, han fet sorgir un nou camp de recerca que pretén aconseguir aquestes *des-extincions*. També hi ha qui utilitza creuaments selectius entre races emparentades per recuperar característiques perdudes, com els que han permès de reviuir el quaga, una variant de zebra que es va extingir al segle XIX. És una aspiració controvertida que planteja desafiaments científics, ètics, econòmics i socials importants, els quals aborda també Lalueza-Fox de manera clara, entenedora i apassionant.

Des-extinciones forma part d'una col·lecció que fa un any va iniciar Tibidabo Ediciones, anomenada *Una immersió ràpida*, l'objectiu de la qual és proporcionar elements suficients, de manera àgil i directa, per introduir el lector en temes actuals sobre ciència, filosofia, humanitats i ciències polítiques i socials. Consta de títols tan interessants com *Trastornos del cerebro*, *Sexo*, *Igualdad* i un molt actual *Referèndums*, entre altres. *

Edu-eco-art

L'intel·lectual polifacètic no és cosa del passat. A finals de setembre ens va visitar Brandon Ballengée i ens va obsequiar amb una conferència a la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació. Se'n fan moltes, de conferències, de tots tipus. La potència científica, cultural, humanística i artística de Catalunya competeix a la primera divisió mundial, fins i tot si la comparem amb les zones més capdavanteres d'Europa i Nord-amèrica. Aquesta conferència, però, va cridar la meua atenció per un motiu: la pluridisciplinarietat i la transversalitat del treball de Ballengée. És artista visual, biòleg i educador mediambiental.

Com a biòleg, és investigador al departament de ciències biològiques de la Universitat de Louisiana (EUA). Estudia l'impacte sobre la vida marina del vessament de petroli que es va produir al golf de Mèxic el 2010, a la plataforma Deepwater Horizon. És possible que ho tingueu present per la pel·lícula *Marea negra* (2016), protagonitzada per Mark Wahlberg, Kurt Russell, Kate Hudson i John Malkovich. Relata els fets tràgics que van desencadenar el vessament.

En el darrer treball científic publicat per Ballengée, a la revista especialitzada *Biodiversity Data Journal*, ha analitzat els efectes d'aquest vessament durant un període de cinc anys sobre 77 espècies de peixos endèmics del golf de Mèxic.

La major part de treballs científics especialitzats, però, no arriben al públic general. No és el cas de Ballengée, que utilitza la seva vessant artística per implicar tothom en la lluita per salvaguardar la natura. S'inspira i utilitza el material de la seva recerca per crear obres explícites i compromeses amb l'ecologia, com per exemple una sèrie de fotografies d'amfibis transparentats amb una tècnica que permet veure els ossos i els cartílags a través de la carn, els quals presenten deformitats del desenvolupament degudes a influències mediambientals. De fet, els seus primers treballs científics aborden aquesta temàtica. També practica el dibuix i la pintura, on destaquen quadres d'espècies extingides, i l'escultura feta amb elements naturals. Hi ha obres seves exposades en trenta-tres museus, com ara el Museu d'Història Natural de Nova York.

I, per acostar-se encara més al públic i portar les persones cap a la natura, dirigeix projectes de ciència ciutadana, en els quals els mateixos participants, a banda d'incrementar la seva cultura científica, participen directament i activament en la recollida de mostres i de dades per incrementar el coneixement global sobre els ecosistemes dels indrets on viuen. Per sort, l'intel·lectual polifacètic i, a més, compromès amb la natura i la societat, no és cosa del passat. *